

Икономиката през 2014 г.: Между Европа и местната политическа несигурност

Външните пазари могат да влияят позитивно, но има вътрешен риск за публичните финанси

От Калина Чернева

1 януари 2014

И 2014 г. ще е белязана от по-предпазливо кредитиране и слаб интерес на чуждите инвеститори.

Съживяването на българската икономика през последните 2-3 години все повече започна да прилича на студент преди изпит: ще започна да уча, само че от утре. Така и възстановяването на икономиката на страната се отлага с всяко следващо тримесечие, но все пак тя някак успява да избегне повторно влизане в рецесия. Дори и малките ръстове, които се движат в рамките на статистическата грешка, се дължат на колежката от горния курс, която макар и да не се представя отлично напоследък, все пак е учила - Европа.

През 2014 г. отново най-голямата надежда, но и най-големият риск, е свързана с ЕС. Според анализаторите българската икономика стандартно се движи плътно зад Европа с около три месеца закъснение. Това ясно се забеляза и от по-убедителното завръщане на българския износ, и то веднага след като икономиките от еврозоната излязоха от повторната рецесия.

На икономиката продължава да оказва влияние и вътрешният риск от политическата несигурност. А и макар управляващите да са дали заявка за "рестарт на икономиката", анализаторите смятат, че съществува опасност от неизпълнение на бюджета, което би било пореден негативен сигнал към инвеститорите. Затова и прогнозите на икономистите за ръста през тази година са в много широк диапазон - между 0.5 и 2%, като най-вероятно България ще успее да премине прага от 1%, но с малко.

Среден 3

Ако трябва да поставим оценка на представянето на икономиката през изминалата година, то тя би била среден 3, особено като се имат предвид очакванията, които имаше към нея в началото на 2013 г. Причината е, че възстановяването в Европа също се движеше по ръба, а България плътно следва нейното развитие. Това ясно се видя от данните за трето тримесечие, когато БВП се увеличи с 0.8% на годишна база (след това НСИ ревизира оценката си до 0.7%). По-значителният ръст в България дойде веднага след като Европа успя да излезе от повторната рецесия, макар и със съвсем слаби темпове. Представянето ѝ през третото тримесечие обаче беше още по-малко убедително отколкото през април - юни и ръстът в еврозоната беше едва 0.1%. Затова и експертите смятат, че през 2014 г. Европа отново ще е основният външен риск за българската икономика. "През третото тримесечие се

вижда издишане. Все още не можем да говорим за убедително излизане от рецесията. Към момента финансовите пазари са успокоени, но икономиката на Европа още е болна. За да се преодолее напълно дълговата криза, ще трябва години", казва Десислава Николова, която е главен икономист на Института за пазарна икономика (ИПИ).

Към еврозоната са насочени и надеждите за ръст през следващата година. По думите на Георги Ангелов от "Отворено общество" вътрешните развития в страната ще имат по-скоро отрицателно влияние върху икономиката и Европа ще трябва да издърпа България нагоре.

Златната кокошка

Основният двигател на икономиката, отново ще е износът. Експортните компании, изглежда, се завръщат все по-убедително в ЕС (ако съдим по данните за миналата година), след като се бяха насочили към пазари извън общността по време на кризата. Последните данни на националната статистика показаха, че общата стойност на българския експорт за първите десет месеца на годината е 36.4 млрд. лв., което е с почти 8% повече на годишна база. Ръстът към Европа е 9.6%, а извън нея - 5.1%. Ако еврозоната не ни изненада неприятно, изгледите са, че тенденцията ще продължи и тази година и дори можем да се надяваме, че експортът ще запази двуцифрени темповете на ръст.

Добрите новини идват и от факта, че България изнася все повече стоки с добавена стойност. Отличникът в тази категория е секторът на машиностроенето. През първите 10 месеца на миналата година експортът на машини и оборудване растеше с двуцифрени темпове, след като за цялата 2012 г. порасна едва с 0.7%. Очакванията в бранша за 2014 г. обаче са противоречиви и перспективата не е еднозначна за отделните подсектори и предприятия. Като цяло пазарът ще става все по-труден, а китайските стоки ще засилят допълнително натиска, смята Илия Келешев, който е председател на Браншовата камара по машиностроене.

За сметка на Европа експортът към трети страни леко е забавил ход. Турция продължава да е основният ни търговски партньор извън ЕС. Износът натам обаче значително се е забавил и е нараснал с едва 2.7% годишно към октомври. За сравнение - през първата половина на годината експортът за южната ни съседка растеше с между 20 и 30%. Китай следва Турция и заема второ място. Русия пък вече е третият ни най-голям търговски партньор. Според Десислава Николова от ИПИ развиващите се страни от Далечния изток, към които износителите се насочиха през 2010 и 2011 г., са доста колебливи пазари.

Инвестиционен жълт картон

Освен развитието на европейските икономики друг фактор за растежа е притокът на капитали към България. И 2014 г. обаче най-вероятно ще е белязана от по-предпазливо кредитиране и слаб интерес на чуждите инвеститори.

В началото на 2013 г. инвестициите (като компонент от БВП) нараснаха с 5% годишно, но след това отново се забавиха до едва малко над процент. Сега на инвестиционните решения тежи и политическата обстановка, както и решението на рейтинговата агенция Standard & Poor's в края на миналата година да ревизира перспективата по рейтинга на България от "стабилна" на "негативна". Сред причините за това от агенцията посочиха политическата нестабилност в страната, а също и възможното забавяне на нужните реформи при евентуални предсрочни избори. Вицепремиерът Даниела Бобева изрази съгласие с оценката

на рейтинговата агенция, че политическата несигурност в страната ще забави реформите. "Това, което се счита от Standard & Poor's като риск за икономиката, са нови предсрочни избори и те просто са прави", допълни Бобева. Предстои да видим дали инвеститорите ще вземат предвид "жълтия картон" за България от S&P.

Според Десислава Николова пък в данните за БВП се вижда лек ръст на инвестициите, но по-голям проблем е потиснатото вътрешно потребление. То спадна с по около процент годишно през цялата 2013 г. Слабото търсене пролича и от данните за дефлацията, която продължи около половин година и е ясен сигнал за забавяне на вътрешното потребление. То обаче зависи до голяма степен и от създаването на работни места, което не се случи и през 2013 г.

През тази година вероятно ще има малко раздвижване на пазара на труда, но отново незначително, тъй като заетостта обикновено следва развитието на останалите макропоказатели. Според правителствените прогнози, както и тези на Европейската комисия, безработицата ще намалее от около 13% тази година до 12.5-12.6%.

Бюджет на ръба

Бюджетът за тази година също може да се окаже риск за икономическия ръст, вместо да осигури "рестарт". Според анализаторите, а и според самите управляващи, приходите в него са доста напрегнати. Както отбелязва и Георги Ганев от Центъра за либерални стратегии, през последната половин година има проблем със събирането на приходите, а в същото време разходите не се намаляват.

Десислава Николова също изразява притеснение от евентуална спешна ревизия на бюджета, каквато беше направена и през 2013 г. "Това правителство има склонността да удовлетворява всякакви искания, т.е. има риск по отношение на здравето на публичните финанси", добавя тя. В един от последните икономически анализи на UniCredit пък се посочва, че има риск правителството да се концентрира върху популистки мерки с цел да се хареса на избирателите за сметка на разходи, които да донесат растеж в по-дългосрочен план (за мерките на правителството, които влизат в сила от тази година, виж карето). В бюджета има заложи и принципно добри идеи, като например публичната инвестиционна програма за 500 млн. лв. Нейният ефект обаче ще зависи от начина, по който ще се разпределят парите от него - дали това ще става по прозрачни и ясни критерии или за "приятелски проекти", за което експерти вече изразиха притеснения.

Ако трябва да обобщим - въпреки че засега прогнозите за икономиката през 2014 г. са тя да е по-добра от изминалата, все пак не са отминали и традиционните рискове, свързани с еврозоната и политическата несигурност. От тяхното преодоляване зависи дали тази година България най-сетне ще премине кризата успешно, или отново ще остане на поправителен по икономика.

Прогнози 2014

Георги Ганев, програмен директор в Центъра за либерални стратегии

Възможно е някакво съживяване и на вътрешното търсене

Какво се променя за бизнеса и за хората

- Държавата ще връща данък общ доход на хората, чиито доходи не превишават 12

месечни минимални заплати за съответната година. Ефектът от мярката обаче ще се усети в бюджет 2015.

- Пенсиите ще се увеличат с 3% от юли догодина (връща т. нар. швейцарско правило за индексирането им).

- Възрастта и стажът за пенсиониране няма да се увеличат.

- Максималната пенсия става 840 лв. и ще нараства с по 70 лв. годишно, като през 2016 г. ще достигне 980 лв.

- Майчинските за втората година се увеличават до 340 лв., като така отново това плащане се изравнява с минималната работна заплата (МРЗ), както беше преди.

- Минималната работна заплата се увеличава с 30 лв. до 340 лв. Управляващите вече са разчели как ще се вдига МРЗ през следващите 3 години - до 380 лв. през 2015 г. и 420 лв. година по-късно.

- Максималният осигурителен доход се увеличава с 200 лв. до 2400 лв. Горният праг на доходите, върху който се плащат данъци, ще се увеличава с по още 200 лв. годишно, докато достигне 2800 лв. през 2016 г.

Минималните осигурителни доходи също се увеличават - средно с 2.6%.

- Данък лихва става 8%.

- Държавата ще преотстъпва корпоративен данък на производители в общините с висока безработица (поне 25% над средната за страната). Те обаче трябва да създават поне 10 работни места. Половината от тях трябва да са заети пряко в производството, а 30% - да имат постоянен адрес в общината.

- Реверанс получават и земеделските производители. Догодина те ще могат да ползват намалена акцизна ставка за газьол за производство на селскостопанска продукция. Държавната помощ ще се дава под формата на ваучери на обща стойност 84 млн. лв.

- Малките фирми (с годишен оборот до 500 хил. евро) ще могат да отчитат задълженията си за ДДС към бюджета на касова основа, т.е. едва след като получат плащане от своите контрагенти.

- Фирмите (и гражданите) във временно финансово затруднение ще могат да

Рисковете за следващата година са вътрешен и външен. Външният риск е свързан с еврозоната - ако там се случи някой от негативните сценарии и икономиките не могат да потеглят въпреки по-добрите данни за последните тримесечия. Вътрешният риск е политически. Бизнесът е трудно да си закотви очакванията, което го изпраща в консервативна позиция. Това означава и по-малко вътрешно търсене. Виждам и малък фискален риск, но може би не толкова за догодина. Въпреки че през последната половин година има проблем със събирането на приходите, без да се намаляват разходите.

От друга страна, износът на България е доста диверсифициран - както към ЕС, така и към трети страни. Последните данни за търговията показват ръст с 6%. Напълно е възможно някакво съживяване и на вътрешното търсене и по-малко вероятно, но също не можем да го изключим - приток на капитали. Като се вдига морето, и най-калпавата риба се вдига с него.

Десислава Николова, главен икономист в Института за пазарна икономика

Нашият шанс за следващата година са външните пазари

Нашите очаквания за догодина са положителни. Ако се запазят добрите сигнали, очакваме ръст от 1.3-1.5% на годишна база. И при положение че не се осъществят двата риска - засилване на политическата несигурност и ако не се запази възстановяването на Европа. Политическата несигурност към момента е позатихнала, но по-скоро има тлеене на напрежение. Друг много сериозен риск е дали ще се запази ръстът в Европа. През третото тримесечие се вижда издишане. Все още не можем да говорим за убедително излизане от рецесията. Към момента финансовите пазари са успокоени, но икономиката на Европа още е болна. За да се преодолее напълно дълговата криза, ще трябва години.

По отношение на българския бюджет след

погасяват първо главниците за данъци и осигуровки с изтекъл срок за плащане, а след това лихвите.

последните добавки между първо и второ четене той се напрегна още повече както в приходната, така и в разходната част. Притесненията ни са да не се наложи спешна ревизия. Това правителство има склонността да удовлетворява всякакви искания, т.е.

има риск по отношение на здравето на публичните финанси.

В данните за БВП се вижда ръст на инвестициите, но вътрешното потребление остава потиснато. Нашият шанс за следващата година са външните пазари. Туризмът също се очертава като сектор с перспективи и може да се надяваме на добри новини оттам при добро управление на сектора на микро ниво.

Георги Ангелов, старши икономист в "Отворено общество"

Правителството трябва да спечели доверието на инвеститорите

Правителството трябва да докаже, че може да спечели доверието на българските инвеститори. Ще бъде много важно изпълнението на бюджета. Той е амбициозен откъм приходи и намаляване на дефицита и трябва да внуши на инвеститорите, че правителството държи нещата под контрол. Това обаче е нож с две остриета, защото ако не бъде изпълнен бюджетът, това може да изпрати обратен сигнал.

Основно разчитаме Европа да тръгне нагоре, за да може да повлече и нас. Нямаме вътрешни двигатели, които да движат ръста. Ниските лихвени проценти на Европейската централна банка не могат да произведат инфлация. Банките продължават да не кредитират. Предстои стрес тест на европейските банки. Те ще трябва да докажат, че имат достатъчно капитал. Затова и през 2014 г. слабото кредитиране ще продължи.

Има шанс за положителен растеж тази година. Изглежда, че 2014 г. ще бъде по-добра от миналата и засега няма причина това да не се случи. По-скоро вътрешните развития ще дърпат надолу. Надеждата е в Европа, въпреки че тя не е в най-доброто си състояние.

Алекс Бебов, управляващ директор на "Балканска консултанска компания"

Ако европейската и руската икономиката се задвижат, България ще го усети

Очаквам, че икономиката ще се задвижи напред и растежът ще е 1.5-2%. Почти всички от вносителите на български стоки като икономисти се очаква да имат по-добра година през 2014 г. в сравнение с 2013 г. Ние сме малка икономика и когато малко по малко европейската и руската икономика се задвижат (а това е базисният ми сценарий за 2014-2015 г.), неминуемо това ще има ефект и в България. Ако наистина се раздвижат големи енергийни и инфраструктурни проекти, това ще е допълнителен стимул, както и подобряване на усвояването на европейски фондове. Местното потребление би последвало, но може би чак през 2015 г. Мисля, че с тази ниска задлъжнялост държавата може да си позволи малко повече ливъридж от тези ниски нива и под една или друга форма да тласне напред растежа.

Най-големият риск пред икономиката за мен този път не е външен, а вътрешен и е свързан с политическа несигурност. Това, което е хубаво обаче, е ,че независимо от политически вражди започваме да виждаме стъпка по стъпка подобряващи се очаквания на бизнеса за 2014 г. Мисля, че икономиката ни е по-конкурентна и по-добре подготвена за нови външни шокове, отколкото преди Lehman Brothers.

За чуждестранните директни инвеститори би помогнало, ако има повече политическа сигурност и да не сме в новините за лошо. За портфолио инвеститорите в акции трябва поне една голяма компания, най-вече държавна, да дръпне интереса и към нас.

Автор: **Капитал Daily**

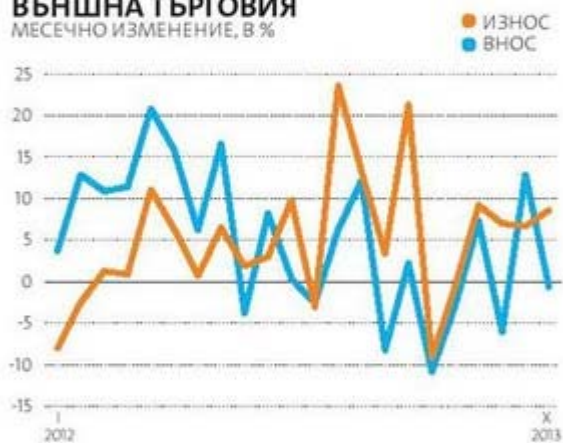
ПАЗАР НА ТРУДА

ГОДИШНО ИЗМЕНЕНИЕ ПО ТРИМЕСЕЧИЯ

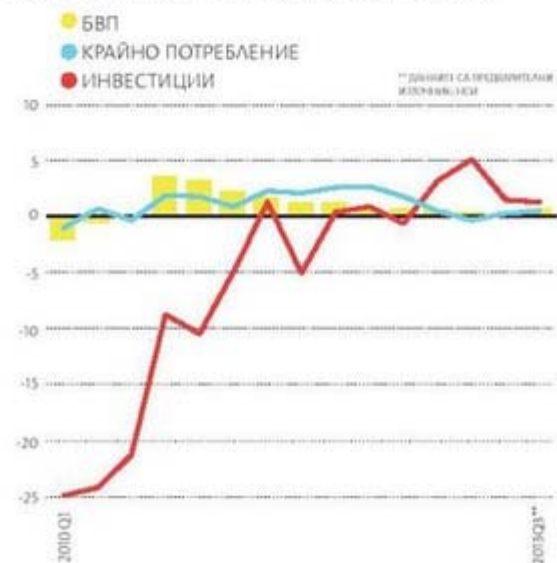

ВЪНШНА ТЪРГОВИЯ

МЕСЕЧНО ИЗМЕНЕНИЕ, В %

КАКВО ДОПРИНАСЯ ЗА РАСТЕЖА НА БВП НА ГОДИШНА БАЗА, В %

© 2001 – 2014 Икономедиа АД съгласно Общи условия за ползване. Уеб разработка на Икономедиа. Някои снимки © 2014 Associated Press и Reuters. Всички права запазени.